

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2017

MATEUSZ WOŹNIAK

Muzeum Narodowe w Krakowie

Kronika Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie (2016)

W 2016 roku zespół Gabinetu Numizmatycznego tworzyło, podobnie jak i w roku poprzednim, sześciu pracowników: dr hab. Jarosław Bodzek (kierownik, monety starożytne), mgr Anna Bochnak (monety nowożytne, varia i depozyty), mgr Anda Jaworucka-Drath (pieniądz papierowy), mgr Dorota Malarczyk (monety orientalne), mgr Paulina Taradaj (medale) oraz mgr Mateusz Woźniak (monety średniowieczne).

Zbiór Gabinetu Numizmatycznego liczył na koniec 2016 roku 109 521 obiektów, a wraz z depozytami – 116 984. Zasób kolekcji zwiększył się w stosunku do poprzedniego roku o 2536 obiektów¹.

279

Tradycyjnie zdecydowana większość nowych nabytków to dary, przy czym w 2016 roku wyróżniają się dwie donacje.

Pierwsza z nich to dar 967 monet, owoc 40 lat kolekcjonerskiej pasji Michała Krupowiesa (1957–2016), numizmatyka i kolekcjonera, członka Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego Oddział w Słupsku, Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Słupsku, Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Pomorza Środkowego i Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Słupskiej². Biorąc pod uwagę tak silne związki naszego darczyńcy z rodzinnym Słupskiem, traktujemy przekazanie kolekcji, jak się niestety okazało tuż przed śmiercią, do Muzeum Narodowego w Krakowie jako szczególne wyróżnienie.

Wśród niemal 1000 egzemplarzy wyróżnia się liczący kilkaset sztuk zespół monet z Pomorza Zachodniego, bitych od końca XII po XVIII wiek. Dotychczas

¹ Liczba dotyczy obiektów, które w 2016 roku zostały w pełni opracowane i mają dokumentację fotograficzną. W rzeczywistości liczba darów, które wpłynęły do Gabinetu Numizmatycznego w 2016 roku i zostały wstępnie opracowane i zinwentaryzowane, to niemal 15 000 obiektów.

² DZIWIŚ 2017: 22–23.

w zbiorze Gabinetu Numizmatycznego monety z tego terenu były reprezentowane jedynie przez niewielką liczbę egzemplarzy. Przekazany dar dopełnił przechowywaną w Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego najlepszą istniejącą kolekcję monet polskich i z Polską związanych o emisje bite na obecnym terenie naszego państwa. Tym samym jedyny brakujący element zbioru ilustrującego dzieje mennictwa na ziemiach polskich został uzupełniony.

Drugą dużą grupą są emisje z wybrzeży Morza Bałtyckiego, głównie reprezentowane przez XIII–XV-wieczne brakteaty i monety zakonu krzyżackiego (ok. 80 egzemplarzy) – zarówno brakteaty, jak i szelągi. Tu wyróżnia się klipa bita na potrzeby wojny zakonu z Polską w 1521 roku (Emeryk Hutten-Czapski (1828–1896) nie miał w zbiorze tej niezwykle rzadkiej monety). Licznie reprezentowane są także emisje Polski królewskiej (od czasów Władysława Hermana (1079–1102) po Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764–1795)) i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wśród monet polskiego średniowiecza zwraca uwagę znany w jednym egzemplarzu brakteat kujawski z początku XIII wieku z przedstawieniem trębacza i bestii wspinającej się na mury miasta³. W skład daru wchodzi też niewielka grupa monet złotych (8 egzemplarzy), w tym: solid Walentyniana I (364–375), solid Herakliusza (610–641), średniowieczny dinar arabski, XVIII-wieczne dukaty holenderskie, dukat pomorski Bogusława XIV (1606–1621) z 1631 roku i dukat powstania listopadowego.

Kolekcja Gabinetu Numizmatycznego wzbogaciła się także o niezwykle, liczący prawie 13 000 obiektów zbiór monet oraz zabytków archeologicznych z terenów Syrii i Palestyny. Zebrane zostały podczas II wojny światowej oraz po wojnie przez żołnierzy II Korpusu Polskich Sił Zbrojnych generała Władysława Andersa (1892–1970), a także przez księdza Stefana Jabłonowskiego-Pietruszkę (1898–1973), duszpasterza i opiekuna Polaków przebywających na Bliskim Wschodzie. Od 1944 roku kolekcja znajdowała się w Jerozolimie i była prezentowana w tzw. Muzeum Polskim, utworzonym w 1955 roku w pomieszczeniach III i IV („polskich”) Stacji Drogi Krzyżowej. Po śmierci księdza Jabłonowskiego-Pietruszki w 1973 roku kolekcją opiekowały się siostry z Nowego Domu Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w Jerozolimie. Po zwróceniu III i IV Stacji Drogi Krzyżowej kościołowi ormiańskiemu, i tym samym zamknięciu muzeum, zabytki trafiły do Ambasady RP w Tel Awiwie. Dzięki staraniom polskiej dyplomacji oraz osobistemu zaangażowaniu prof. Mariusza Mielczarka z Polskiej Akademii Nauk, po uzyskaniu zgody Israel Antiquities Authority, kolekcja została przywieziona do Polski i decyzją Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przekazana do Muzeum Narodowego w Krakowie.

³ PASZKIEWICZ 2006: 195–200.

Ponadto:

– Zbiór monet antycznych wzbogacił się o eolski brąz z mennicy w Temnos z lat 117–268 (dar Przemysława Maciaszka), sesterc Hadriana (117–138) z lat 128–132 (dar Marty Kani) oraz brąz Bosporu Kimeryjskiego z czasów Ininthimaosa (234/235 – 238/239) i denar Trajana (98–117) (dar Dariusza Klinowskiego).

– Do zbioru monet średniowiecznych wpłynęły dwa bardzo cenne obiekty. Pierwszy z nich – brakteat wybity w księstwie krakowskim w pierwszej ćwierci XIII wieku, z przedstawieniem półpostaci biskupa w infule i z pastorałem oraz inskrypcją otokową: DVX AZIMIR (Leszek Biały?) – podarował Jacek Budyn. Drugi jest darem Warszawskiego Centrum Numizmatycznego⁴. To denar króla Henryka II (1002–1014) i Matyldy (?–1011), ksieni cesarskiego klasztoru w Essen i wnuczki cesarza Ottona I (912–973). Moneta powstała najprawdopodobniej w efekcie krótkotrwałej i niewielkiej emisji między 1002 a 1011 rokiem. Moneta ta jest unikatem i doczekała się już publikacji na swój temat w kilku artykułach⁵. Do tej pory wśród wczesnośredniowiecznych monet niemieckich nie posiadaliśmy emisji klasztorów żeńskich. Obiekt jest znakomitej klasy i jest to niewątpliwie najcenniejsza moneta reprezentująca mennictwo zachodnioeuropejskie wczesnego średniowiecza w kolekcji Gabinetu Numizmatycznego.

– Kolekcja monet nowożytnych powiększyła się o nieposiadaną dotychczas, rzadką odmianę szóstaka Jana III Sobieskiego z 1682 roku (dar Dawida Janowicza) oraz ponad setkę monet uzupełniających zespół emisji XIX–XXI wieku (dzięki darom: Mirosława Kruszyńskiego, ks. Janusza J. Koleckiego, Andrzeja Betleja i Vitala Sidarovicha). Współczesne polskie monety kolekcjonerskie emisji z 2015 roku przekazał, jak to czyni od wielu lat, Narodowy Bank Polski.

– Kolekcja pieniądza papierowego wzbogaciła się o: 400 XIX- i XX-wiecznych banknotów z całego świata, które podarowali Mirosław Kruszyński (326 egzemplarzy), ks. Janusz Kolecki (73 egzemplarze) oraz Urszula Dyńska i Bogdan Łęcki; ponad 100 banknotów polskich z XX wieku przekazanych przez Lecha Kokocińskiego (zdecydowana większość) i Bogusława Łęckiego; niemal 240 niemieckich i francuskich bonów zastępczych z daru Mirosława Kruszyńskiego oraz cegiełki, bony towarowe i karty żywnościowe ofiarowane przez Lecha Kokocińskiego i Zbysława Kałkowskiego.

– Kolekcja medalierska uzupełniona została o: niemal pół setki współczesnych medali francuskich i szwajcarskich (Anna Sandra Duc-Kruszyńska, Mirosław Kruszyński), medale polskie z okresu PRL (Alina Skarzyńska, Adam Wojtkowiak), zbiór

⁴ Z wdzięcznością chcielibyśmy podkreślić w tym miejscu rolę prof. Stanisława Suchodolskiego, który był gorącym orędownikiem przekazania nam tej monety.

⁵ SUCHODOLSKI 2008: 49–61.

odznak pielgrzymich związanych z pielgrzymką do Lourdes i odznaki karnawałowe z Onex z lat 1982–2001 (Miroslaw Kruszyński). Wśród osób, które przyczyniły się do rozwoju zbioru medali, znaleźli się także: Andrzej Betlej, Maria Kocójowa (niezwykle rzadki srebrny medal z 1974 roku, wybity w kilku egzemplarzach w 80. rocznicę ślubu Karola Hutten-Czapskiego (1860–1904) i Marii z Pusłowskich Hutten-Czapskiej (1870–1976) przez Emeryka Hutten-Czapskiego jun. (1897–1979)⁶), Lech Kokociński, Marek Kozak oraz Mennica Polska S.A. i Polskie Towarzystwo Numizmatyczne Oddział w Radomsku.

– Do zbioru variów przekazano ponad 150 żetonów pamiątkowych (ks. Janusz Kołecki, Miroslaw Kruszyński, Jarosław Bodzek, Polskie Towarzystwo Numizmatyczne – Oddziały w Krakowie i Praszce), monety fałszywe (Mieczysław Kwiatkowski, Lech Kokociński) i pamiątkową przypinkę (Polish-American Numismatic Society).

– Zbiór archiwaliów numizmatycznych wzbogacił się o ponad 70 pozycji związanych z twórczością Stanisław Męckiego (projekty medali i korespondencja) przekazanych przez Lecha Kokocińskiego.

Te liczne i cenne dary zostały uzupełnione przez zakup znanego do tej pory w trzech egzemplarzach barbarzyńskiego naśladownictwa złotej monety z czasów Galiena (253–268), a także papierów wartościowych krakowskich firm: akcji Spółki Akcyjnej Trzebinia – Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Krakowie z 1919 roku, Naftowej Spółki S.A. w Krakowie „Pokucie” z 1922 roku i Spółki Akcyjnej „Krakus” z 1924 roku.

W 2016 roku Gabinet Numizmatyczny przygotował dwie wystawy czasowe. Pierwsza z nich, nosząca tytuł „Miłość rosła wraz z upływem czasu...” (24.05.2016–04.09.2016), była związana z dwiema niezwykle ważnymi dla Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego rocznicami – 120-leciem śmierci Emeryka Hutten-Czapskiego (1828–1896), wybitnego kolekcjonera i pomysłodawcy utworzenia muzeum hrabiów Czapskich, oraz 100-leciem śmierci jego małżonki Elżbiety z Meyendorffów Hutten-Czapskiej (1833–1916), faktycznej twórczyni Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego i następnie sprawczyni jego ofiarowania miastu Kraków (il. 1). Na prezentowanej w sali biblioteki Pałacyku Czapskich wystawie pokazano przede wszystkim świadectwa związków Czapskich z Krakowem w latach 1894–1916 – dokumenty oraz cytaty z listów i wspomnień zarówno samych Czapskich, jak i osób im współczesnych. Można było prześledzić dojrzewanie obojga do decyzji przeniesienia się do Krakowa, reakcję miejscowych na przybycie Czapskich do Galicji i nadzieje z tym związane, wreszcie krakowskie losy Elżbiety Hutten-Czapskiej,

⁶ KOCÓJOWA 2013: 34.

która po śmierci męża nie opuściła obcego przecież sobie miasta, ale przybywała tu corocznie, aż do śmierci, by spędzać pod Wawelem zimowe miesiące. Drugim celem wystawy było przypomnienie trudnej roli Elżbiety Hutten-Czapskiej jako kontynuatorki dzieła męża oraz jej zasług dla kultury polskiej, co jest szczególnie warte podkreślenia, wzięwszy pod uwagę niechęć rodów, z których się wywodziła, do Polski i Polaków (m.in. jej dziadek Otto Magnus von Stackelberg (1736–1800) ratyfikował I rozbiór Polski). Elżbieta Czapska była ilustratorką i wydawczynią katalogów zbiorów zgromadzonych przez męża, a także darczyńcą Muzeum Narodowego w Krakowie. Ponadto, na co wskazuje tytuł wystawy, opowiadała ona o pięknym i niezwykle silnym uczuciu dwojga ludzi przepelnionych miłością i szacunkiem do rodziny, tradycji, kultury i wreszcie – miłością do Polski, której Emeryk Hutten-Czapski uczył się przez całe życie i dla której zrozumienie przejęła Elżbieta, kontynuując dzieło życia męża.

Druga wystawa czasowa, nosząca tytuł „Kolekcja – ewolucja. Wystawa darów dla Gabinetu Numizmatycznego z lat 2000–2016” (24.05.2016–03.04.2017), była hołdem dla ofiarodawców, dzięki którym w ciągu ostatnich 15 lat zbiór Gabinetu Numizmatycznego powiększył się o blisko 30 000 obiektów (il. 2). Zaprezentowano na niej wybrane obiekty pochodzące z darów pozyskanych w ostatnich latach, charakterystyczne dla nowo powstałych lub dynamiczniej rozwijających się podzbiorów. Były to m.in. monety antyczne, monety i banknoty fałszywe, monety i banknoty z całego świata z XIX i XX wieku, pieniądź Bliskiego i Dalekiego Wschodu, medale włoskie, papiery wartościowe i bony zastępcze oraz pieniądź niemonetarny. Dodatkowo pokazano znajdujący się poza kolekcją Gabinetu Numizmatycznego, ale pozostający w ścisłym z nią związku, zespół archiwaliów numizmatycznych budowany – również dzięki darom – przez Archiwum Muzeum Narodowego w Krakowie⁷. W jego skład wchodzi m.in. bezcenny, uważany dotychczas za zaginiony w czasie wojny, zespół dokumentów związanych z funkcjonowaniem utworzonego w 1888 roku Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie, a także spuścizny po wybitnych numizmatykach, m.in. Władysławie Bartynowskim (1832–1918), Marianie Gumowskim (1881–1974), Tadeuszu Kałowskiem (1889–1979) czy Ryszardzie Kiersnowskim (1925–2006). Kuratorem obu powyższych wystaw był Mateusz Woźniak.

Ponadto we współpracy z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi powstała wystawa „Skarby żołnierzy 2 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych” (Łódź, 7.07.2016–13.09.2016), na której zaprezentowano obiekty archeologiczne i numizmatyczne zebrane w czasie II wojny światowej i w latach powojennych na terenie Bliskiego Wschodu i Egiptu przez żołnierzy II Korpusu Władysława Andersa. Zespół

⁷ BŁOŃSKA 2017: 383. Tam dalsza literatura.

ten obecnie został włączony do kolekcji Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie (patrz wyżej). Kuratorem wystawy był Mariusz Mielczarek (Polska Akademia Nauk).

Wsparcia przy organizacji wystawy „Skarby Grodów Czerwieńskich” (Muzeum Narodowe w Krakowie, 7.12.2016–28.05.2017) jako asystent kuratora udzieliła Anna Bochnak.

Przez cały 2016 rok trwały prace nad XI tomem *Notae Numismaticae – Zapisków Numizmatycznych*, redagowanych przez Jarosława Bodzka, Mateusza Woźniaka, Dorotę Malarczyk, Annę Bochnak i Barbarę Zając, do którego artykuły przygotowali Anna Bochnak, Jarosław Bodzek i Mateusz Woźniak (wydanie tomu zaplanowano na 2017 rok). Ponadto Anda Jaworucka-Drath – wspólnie z Julio M. del Hoyo-Meléndezem, Klaudią Gondko, Małgorzatą Król, Agatą Mendys, Anną Klisińska-Kopacz i Joanną Sobczyk – przygotowała artykuł *A multi-technique approach for detecting and evaluating material inconsistencies in historical banknotes* dla czasopisma *Forensic Science International*⁸; Mateusz Woźniak opublikował tekst wygłoszonego na sesji z okazji 50-lecia *Biuletynu Numizmatycznego* w 2015 roku referatu „Polskie naukowe czasopisma numizmatyczne po II wojnie światowej”⁹, a Anna Bochnak wypowiedziała się na temat plomb typu drohiczyńskiego w świetle najnowszych badań¹⁰ i srebrnej głowy byka z Sanu w Radymnie¹¹.

Dorota Malarczyk wraz ze współautorami opracowała – w ramach monografii *Pozostałości osadnictwa z wczesnego średniowiecza – monety arabskie z miejscowości Linowo (stanowisko 6)*¹², a także skarb z XI wieku z Grzymisławia¹³, znaleziska wczesnośredniowiecznych monet z okolic grodziska Góra Zamkowa w Kamicy¹⁴, wczesnośredniowieczny skarb monet arabskich z miejscowości Obroty¹⁵ i monety z nowego znaleziska z wczesnośredniowiecznej osady w Błotnicy¹⁶. Ponadto brała udział w kontynuacji prac nad reedycją inwentarzy znalezisk monet wczesnośredniowiecznych z ziem polskich, z których ukazały się tomy drugi i piąty, obejmujące znaleziska z Pomorza, Warmii i Mazur¹⁷.

⁸ DEL HOYO-MELÉNDEZ et AL. 2016: 329–337.

⁹ WOŹNIAK 2016: 29–38.

¹⁰ WOŁOSZYN i BOCHNAK 2016: 349–356.

¹¹ BOCHNAK i BOCHNAK 2016: 747–758.

¹² KURZYŃSKA i MALARCZYK 2015: 132–135.

¹³ MALARCZYK i WAWRZCZAK 2016: 140–159.

¹⁴ KUCZKOWSKI i MALARCZYK 2016: 195–199.

¹⁵ KUCZKOWSKI i MALARCZYK 2016: 201–215.

¹⁶ KUCZKOWSKI i MALARCZYK 2016: 191–193.

¹⁷ HOROSZKO et AL. 2016; BOGUCKI et AL. 2016a: 19–186; BOGUCKI et AL. 2016b: 189–340.

PROJEKTY NAUKOWE

Kontynuowano prace nad projektami badawczymi realizowanymi w ramach działalności statutowej Muzeum Narodowego w Krakowie i finansowanymi ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: „Plomby typu drohiczyńskiego w zbiorach MNK” (Anna Bochnak), „Starożytne monety syryjskie w kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie” (Jarosław Bodzek), „Dirhamy dynastii Sāmānidów we wczesnośredniowiecznych skarbach z terenu Polski” (Dorota Malarczyk), „Medale elektorów saskich na tronie polskim (1697–1763) w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie” (Paulina Taradaj) oraz „Najstarsze monety polskie w świetle badań ich składu pierwiastkowego” (Mateusz Woźniak). Jarosław Bodzek i Mateusz Woźniak prowadzili także dalsze prace przy projekcie „Naukowe opracowanie zespołu najstarszych monet polskich” (kierownik projektu: Julio del Hoyo Melendez, Muzeum Narodowe w Krakowie), którego finansowanie zapewnione zostało z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2013/2014 – moduł badawczy 1.2.

KONFERENCJE NAUKOWE

Na Ukrainie efekty swych dociekań zaprezentowali: Anna Bochnak i Dorota Malarczyk (XIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Archeologia zachodniej Ukrainy”, Lwów, 18–20.05.2016) z referatami (kolejno) „Plomby typu drohiczyńskiego w świetle najnowszych badań” i „Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Josipiwki, Buski raj., Ukraina – chronologia rozpoznanej części zespołu” oraz Jarosław Bodzek (Międzynarodowa konferencja „XI Readings in memoriam Professor Petro Karyshkovsky”, Odessa, 11–13.03.2016) z referatem „Vystavka »Sokrovishcha iz poberezh’a Chernogo morya – zoloty, skulptura, keramika iz Odesskogo arkheologicheskogo muzeya« v Natsional’nom muzee v Krakove i okhrana kul’turnogo naslediya Severnogo Prichernomor’ya”.

Za południową granicę Polski do gościnnej Kutnej Hory (Czechy), w której zorganizowano międzynarodową konferencję „NUMISMATICA CENTROEUROPAEA – Jagellonské mincovnictví ve střední Evropě” (Středoevropské numismatické dny I. 19–22.09.2016), wyruszyli Jarosław Bodzek (referat „About some new Roman coin finds from Lesser Poland” we współautorstwie z Barbarą Zajac i Jerzym Klisiem), Dorota Malarczyk („Dirhamy Abbāsýdów z mennicy al-‘Abbāsiyya”) oraz Anna Bochnak i Mateusz Woźniak („Skarb fałszywych monet Władysława Jagiełły z Łucka”). Ponadto Dorota Malarczyk uczestniczyła w konferencji „Workshop I / Von Taschkent nach Cortnitz. Mehr als ein Zahlungsmittel? – Vielfältige Untersuchungsmöglichkeiten frühmittelalterlicher Hacksilberfunde” (17.03.2016, Lipsk), gdzie wystąpiła z referatem „Samanidische Münzen aus dem Schatzfund von Cortnitz”. Dorota Malarczyk odbyła także dwutygodniowy staż ekspercki w Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas e.V. an der

Universität Leipzig (GWZO) oraz w Landesamt für Archäologie Sachsen (Drezno), w czasie którego zaprezentowała referat „Islamic coins in the early medieval silver hoard Dzierżnica II from Greater Poland”. Na zakończenie 2016 roku Anna Bochnak oraz zespół pod przewodnictwem Marcina Wołoszyna wygłosili referat „Sfinks słowiańskiej sfragistyki – uwagi na temat prac realizowanych w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki” podczas seminarium „Grody Czerwieńskie – złote jabłko polskiej archeologii” (Seminarium nr 4, Kraków 7–9.12.2016), a w ramach posiedzeń Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej O/PAN w Krakowie wspólnie z Mateuszem Woźniakiem zaprezentowali referat „Fałszerstwa kwartników małych Władysława Jagiełły” (19.12.2016).

Pracownicy Gabinetu Numizmatycznego zorganizowali ponadto dwie ogólnopolskie konferencje naukowe. Pierwsza z nich „Między wschodem a zachodem. Pieniądz islamski w wiekach średnich” odbyła się 25 lutego 2016 roku jako wydarzenie towarzyszące otwartej w 2015 w Muzeum Narodowym w Krakowie wystawie o takim samym tytule. Wystąpili na niej badacze z Krakowa, Pragi, Rudy Śląskiej, Warszawy i Wrocławia. Dorota Malarczyk (organizator konferencji wspólnie z Mateuszem Woźniakiem) wygłosiła na niej dwa referaty: „Historia rozwoju numizmatyki orientalnej w Polsce” i „Badahszańskie dirhamy Sāmānidów i Ġaznawidów”.

Druga konferencja nosiła nazwę I Ogólnopolska Konferencja Medalierska w Krakowie „Medal i medalierstwo na przestrzeni wieków” (24–25.11.2016) i została zorganizowana wspólnie z Polskim Towarzystwem Numizmatycznym Oddział w Krakowie oraz Instytutem Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wygłoszono na niej 36 referatów, z czego dwa były autorstwa pracowników Gabinetu Numizmatycznego i zarazem członków Komitetu Organizacyjnego – Pauliny Taradaj („August II jako sukcesor i kontynuator Jana III Sobieskiego. Propaganda królewska na medalach z lat 1697–1699”) i Mateusza Woźniaka („Działalność medalierska Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie (1888–1946)”). Jarosław Bodzek i Mateusz Woźniak byli przedstawicielami Gabinetu Numizmatycznego w Komitecie Naukowym konferencji.

Kontynuowano cykl wykładów popularyzujących numizmatykę pod nazwą „Numizmatyka, czyli co?” (sezon ósmy), w którego ramach wystąpili: Dorota Malarczyk („Arabska Siqiliyya – normańska Sycylia w mennictwie”), Paulina Taradaj („Sztuka medalierska na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego”), Anda Jaworucka-Drath („Propaganda na pieniądzu papierowym”), Jarosław Bodzek („Technika produkcji monet w okresie hellenistycznym”) i Mateusz Woźniak („Słudzy skarbu – czyli rzecz o roli Żydów w mennictwie średniowiecza”), a także gościnnie: Sławomir Liszewski („Kontrmarki na monetach tatarskich i genueńsko-tatarskich”), Agnieszka Smołucha-Sładkowska („O medalach Sigismonda Malatesty”) i Borys Paszkiewicz („Halerze śląskie z XV wieku nowo rozpoznane”).

Już tradycyjnie, jak co roku, tematyka numizmatyczna była obecna podczas Nocy Muzeów (13.05.2016). Odbyły się wówczas dwa spotkania: „Co możemy wyczytać z banknotów – pieniądz papierowy” (Anda Jaworucka-Drath) i „Lidyjczycy, Persowie, Grecy, Rzymianie, Celtowie – moneta starożytna” (Jarosław Bodzek).

Przeprowadzone zostały ponadto pokazy monet starożytnych dla studentów archeologii z Uniwersytetu Jagiellońskiego (Jarosław Bodzek), zajęcia z zakresu mennictwa średniowiecznego (konwersatorium z Nauk Pomocniczych Historii) dla studentów I roku historii na tejże uczelni (Mateusz Woźniak) oraz zajęcia z numizmatyki dla studentów II roku muzeologii z Uniwersytetu Rzeszowskiego (Anna Bochnak, Dorota Malarczyk, Mateusz Woźniak).

Jarosław Bodzek i Mateusz Woźniak współpracowali z Kołem Naukowym Studentów Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego przy organizacji międzynarodowej konferencji studencko-doktoranckiej „Pecunia omnes vincit” (20–21.05.2016), a także przy organizacji IX Toruńskich Warsztatów Numizmatyki Antycznej (21–22.10.2016, edycja krakowska), których głównym realizatorem jest Fundacja „Traditio Europae”, a patronem przedsięwzięcia Institut für Numismatik und Geldgeschichte, Universität Wien.

Odwiedzili nas między innymi członkowie American Numismatic Society: dr Ute Wartenberg-Kagan (dyrektor ANS), dr Johnatan Kagan, John W. Adams, Regina Adams, Victor England, Cathy England, Mary N. Lannin, Sydney F. Martin i Sharon Martin, a ponadto prof. Wolfgang Fischer-Bossert (Austriacka Akademia Nauk), prof. Matthew Ponting (Uniwersytet w Liverpool) i Vlastimil Novák (Muzeum Narodowe w Pradze).

Miłym obowiązkiem było także goszczenie zwycięzców licytacji o możliwość spędzenia „Wyjątkowego dnia w Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego”, zorganizowanej w ramach 23. Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Gabinet Numizmatyczny otrzymał Medal Honorowy im. Mirosława Bartoszewskiego za wkład w rozwój wiedzy o pieniądzu zastępczym XIX i XX wieku, a Anda Jaworucka-Drath – specjalne, indywidualne podziękowania w postaci dyplomu.

LITERATURA:

BŁOŃSKA, D. 2016. „Archiwum Numizmatyków – raport końcowy z realizacji projektu”, *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* 11: 383–392.

BOCHNAK, A. i BOCHNAK, T. 2016. „Semper aliquid novi... w sprawie srebrnej głowy byka z Sanu w Radymnie”, [w:] B.CHUDZIŃSKA, M. WOJENKA, M. WOŁOSZYN (red.), *Od Ba-chórza do Światowida ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu źródłoznawczym. Księga jubileuszowa Prof. Michała Parczewskiego*, Kraków-Rzeszów: 747–758

BOGUCKI, M., ILISCH, P., MALARCZYK, D., KULESZA, M., PINIŃSKI, J. i NOWAKIEWICZ, T. 2016a. „Frühmittelalterliche Münzfunde aus Ermland und Masurien”, [w:] M. BOGUCKI,

- P. ILISCH i S. SUCHODOLSKI (red.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 5*, Warszawa: 19–186.
- BOGUCKI, M., ILISCH, P., MALARCZYK, D., CHABRZYK, P., KĘDZIERSKI, A., KULESZA, M., NOWAKIEWICZ, T. i WAWRZCZAK, R. 2016b. „Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen, 2011–2013. Addenda et Corrigenda”, [w:] M. BOGUCKI, P. ILISCH i S. SUCHODOLSKI (red.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 5*, Warszawa: 189–340.
- DEL HOYO-MELÉNDEZ, J., GONDKO, K., KRÓL, M., MENDYS, A., KLISIŃSKA KOPACZ, A., SOBCZYK, J., JAWORUCKA-DRATH, A. 2016. „A multi-technique approach for detecting and evaluating material inconsistencies in historical banknotes”, [w:] *Forensic Science International* 266: 329–337.
- DZIWIŚ, E. 2017. „Ślad”, *Kraków. Miesięcznik społeczno-kulturalny* 2 (148), luty: 22–23.
- HOROSZKO, G., PINIŃSKI, J., ILISCH, P., MALARCZYK, D., NOWAKIEWICZ, T., [w:] [współpracy z:] BOGUCKI, M., KOWALÓWKA, A. i KULESZA, M. 2016. „Frühmittelalterliche Münzfunde aus Pommern”, [w:] M. BOGUCKI, P. ILISCH, S. SUCHODOLSKI (red.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 2*, Warszawa.
- KOCÓJOWA, M. 2013. „Od prywatnego muzeum do Europejskiego Centrum Numizmatyki Polskiej w Muzeum Narodowym w Krakowie. Rodzina Czapskich wobec transformacji Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego”, [w:] *Notae Numismatae – Zapiski Numizmatyczne* 8: 21–52.
- KUCZKOWSKI, A. i MALARCZYK, D. 2016a. „Nowe znalezisko z wczesnośredniowiecznej osady w Błotnicy (stan. 1), gm. Kołobrzeg”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, *Archeologia*: 191–193.
- KUCZKOWSKI, A. i MALARCZYK, D. 2016b. „Znaleziska wczesnośredniowiecznych monet srebrnych z okolic grodziska Góra Zamkowa w Kamicy (gm. Gościno)”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, *Archeologia*: 195–199.
- KUCZKOWSKI, A. i MALARCZYK, D. 2016c. „Wczesnośredniowieczny skarb monet arabskich z miejscowości Obrotu (gm. Kołobrzeg)”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, *Archeologia*: 201–215.
- KURZYŃSKA, M. i MALARCZYK, D. 2015. „Pozostałości osadnictwa z wczesnego średniowiecza”, [w:] M. KURZYŃSKA (red.), *Linowo, stanowisko 6. Birytałne cmentarzysko kultury wielbarskiej z północno-wschodniej części ziemi chełmińskiej*, Grudziądz–Toruń: 132–135.
- MALARCZYK, D. i WAWRZCZAK, R. 2016. „Skarb z XI wieku z Grzymisławia, powiat człuchowski”, *Wiadomości Numizmatyczne* 60 (1–2): 140–159.
- PASZKIEWICZ, B. 2006. „Trębacz i bestia: nieznany brakteat z XIII wieku”, *Wiadomości Numizmatyczne* 50 (2): 195–200.
- SUCHODOLSKI, S. 2008. „Adelaide, Emma and Mathilda – women’s coinage in the early Middle Ages”, [w:] O. JÄRVINEN (red.), *Tukka Talvio sexagenaria dedicata*, Helsinki: 49–61.
- WOŁOSZYN, M. i BOCHNAK, A. 2016. „Plomby typu drohiczyńskiego w świetle najnowszych badań”, *Materiali i doslidzhennya z arkheologiyi i Prikarpattya i Volyni, Vyp.* 20: 349–356.
- WOŹNIAK, M. 2016. „Polskie naukowe czasopisma numizmatyczne po II wojnie światowej”, [w:] J. PINIŃSKI (red.), *Dzieje polskich czasopism numizmatycznych. Studia i materiały w 50-lecie „Biuletynu Numizmatycznego”*, Warszawa: 29–38.

Adres autora:

Mateusz Woźniak
Gabinet Numizmatyczny
Muzeum Narodowe w Krakowie
ul. Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków
e-mail: mwozniak@mnk.pl

MATEUSZ WOŹNIAK

National Museum in Krakow

The Chronicle of the Numismatic Cabinet
of the National Museum in Krakow (2016)

As in the previous year, the staff of the Numismatic Cabinet had six members in 2016: Dr hab. Jarosław Bodzek (manager; ancient coinage); Anna Bochnak, M.A. (modern coinage, *varia*, and deposits); Anda Jaworucka-Drath, M.A. (paper money); Dorota Malarczyk, M.A. (Oriental coinage); Paulina Taradaj, M.A. (medals); and Mateusz Woźniak, M.A. (medieval coinage).

As of the end of 2016, the collection of the Numismatic Cabinet amounted to 109,521 pieces (116,984, including the deposits). The overall size of the collection increased, in relation to the previous year, by 2,536 items.¹

As is traditionally the case, the vast majority of the new acquisitions in 2016 were gifts and donations, with two donations being of particular significance.

The first one amounts to as many as 967 coins, the result of 40 years of coin-collecting passion on the part of Mr Michał Krupowies (1957–2016), who was a numismatist and collector and a member of numerous societies and associations, including the Słupsk branch of the Polish Numismatic Society; the Society for the Protection of Historic Monuments in Słupsk; the Association of the Friends of the Museum of Middle Pomerania; and the Association of the Friends of Słupsk.² Considering our donator's very strong bond to his native city of Słupsk, we are honoured that he chose the National Museum in Krakow to be the beneficiary of the handover of his collection (as it would turn out, shortly before his death).

Among the nearly 1,000 pieces that made up his collection, the most noteworthy specimens are definitely those from a set of Western Pomeranian coins (several hundred pieces) struck from the late 12th up to the 18th century. Before the donation, the Numismatic Cabinet's collection of coins from this territory only consisted of a few pieces. The gift is a valuable addition to the Emeryk Hutten-Czapski Museum's excellent collection of Polish coins (and coins connected to Poland), for it includes some previously unrepresented issues from territories now in Poland. With this

¹ This number refers to the items which were fully inventoried in 2016 and which have complete photographic documentation. The actual number of gifts and donations received in 2016 (after preliminary descriptions have been made and the gifts have been entered into inventory) will amount to almost 15,000 pieces.

² DZIWIŚ 2017: 22–23.

donation, the collection's only missing element with regard to illustrating the history of coinage in Polish lands has finally been filled in.

Another large group from among the donated items consists in issues from territories along the Baltic coast, mostly represented by 13th- to 15th-century bracteates and coins (bracteates and schillings) of the Teutonic Order (around 80 pieces). Here, a notable specimen is a klippe struck for the purposes of the order's war with Poland in 1521 (Emeryk Hutten-Czapski (1828–1896) did not have this extremely rare coin in his collection). Issues of the Kingdom of Poland (from the reign of Władysław Herman (1079–1102) up to King Stanisław August Poniatowski (1764–1795)) are also well represented, as are issues of the Great Duchy of Lithuania. Among the Polish medieval coins in this group, let us mention an early 13th-century bracteate from Kujavia (only one extant piece attested to date) depicting a trumpeter and a beast climbing the city walls.³ The donation also includes a small group of gold coins (eight pieces), including a solidus of Valentinian I (364–375), a solidus of Heraclius (610–641), a medieval Arabic dinar, 18th-century Dutch ducats, a Pomeranian ducat of Duke Bogisław (Bogusław) XIV (1606–1621) from 1631, and a ducat of the November Uprising.

The Numismatic Cabinet has also been enriched by the addition of an exceptional collection of coins and archaeological artefacts from Syria and Palestine (nearly 13,000 items). They were collected during World War II and in the post-war years by soldiers of the II Corps of the Polish Armed Forces of General Władysław Anders (1892–1970) and by Father Stefan Jabłonowski-Pietruszka (1898–1973), a priest and the spiritual guardian of the Poles temporarily staying in the Middle East. As of 1944, the collection was housed in Jerusalem and exhibited at the so-called Polish Museum, established in 1955 inside the “Polish” rooms of the Third and Fourth Stations of the Cross. Following the death of Father Jabłonowski-Pietruszka in 1973, the collection was attended to by the sisters of the New House of the Congregation of St. Elisabeth in Jerusalem. After the restitution of the Third and Fourth Stations to the Armenian Church and the resulting closure of the museum, the coins and other artefacts were passed over to the Embassy of the Republic of Poland in Tel Aviv. Thanks to the efforts of the Polish diplomatic corps and the personal involvement of Prof. Mariusz Mielczarek from the Polish Academy of Sciences, and the subsequent permission granted by the Israel Antiquities Authority, the collection was transported to Poland and transferred to the National Museum in Krakow by decision of the Ministry of Culture and National Heritage.

³ PASZKIEWICZ 2006: 195–200.

Furthermore:

– Our ancient coinage collection received an Aeolian bronze coin from the mint of Temnos dating from the years 117–268 (a gift of Przemysław Maciaszek), a sestertius of Hadrian (117–138) from the years 128–132 (a gift of Marta Kania) as well as a bronze coin of the Kymmerian Bosphorus from the reign of Ininthimaos (234/235–238/239) and a denarius of Trajan (98–117) (a gift of Dariusz Klinowski).

– The medieval coinage collection gained two very valuable pieces. The first of these coins, donated by Jacek Budyn, is a bracteate minted in the Duchy of Cracow in the first quarter of the 13th century, with a (half-figure) representation of a bishop wearing a mitre and holding a crosier, the image itself surrounded by the inscription DVX AZIMIR (Leszek the White?). The other coin, a gift from the Warsaw Numismatic Centre,⁴ is a penny (denarius) of King Henry II (1002–1014) and Matilda (?–1011); Matilda was the abbess of the imperial convent in Essen and the granddaughter of Emperor Otto I (912–973). This coin was most likely struck as a result of a short-lived and very limited issue which may have taken place sometime between the years 1002 and 1011. The coin is very unique and has already been featured in several articles.⁵ To date, our collection of medieval German coinage has never been in possession of a coin issued by a convent. This is definitely a top-class rarity and undoubtedly the most precious coin in the Numismatic Cabinet's collection of early-medieval West-European coinage.

– The modern coins collection was enriched by the arrival of a hitherto missing rare type of six-groschen coin of John III Sobieski, dating from the year 1682 (a gift from Dawid Janowicz), and over a hundred coins that complement our set of 19th- to 21st-century issues, thanks to donations by Mirosław Kruszyński, Father Janusz J. Kołecki, Andrzej Betlej, and Vital Sidarovich. The 2015 issue of contemporary Polish collector coins was provided, as in previous years, by the National Bank of Poland.

– The paper money collection received the following items: over 400 19th- and 20th-century banknotes from all over the world, donated by Mirosław Kruszyński (326 pieces), Father Janusz Kołecki (73 pieces), Urszula Dyńska, and Bogdan Łęcki. More than one hundred 20th-century Polish banknotes were donated by Lech Kokociński and Bogusław Łęcki, with the vast majority of the banknotes coming from Mr Kokociński. Mirosław Kruszyński donated almost 240 German and French substitute bills, and Lech Kokociński and Zbysław Kałowski supplied the museum with donation certificates, commodity vouchers, and ration cards.

– The medals collection received nearly 50 contemporary French and Swiss medals (donations from Anna Sandra Duc Kruszyńska and Mirosław Kruszyński'),

⁴ We would like to acknowledge Prof. Stanisław Suchodolski's role in making this donation possible.

⁵ SUCHODOLSKI 2008: 49–61.

Polish medals from the period of the People's Republic of Poland (donations from Alina Skarzyńska and Adam Wojtkowiak), a set of pilgrim's badges connected to pilgrimages to Lourdes as well as carnival badges from Onex representing the years 1982–2001 (a gift from Mirosław Kruszyński). Other donations to the medals collection were contributed by Andrzej Betlej, Maria Kocójowa (an extremely rare silver medal, one of only several existing pieces, struck in 1974 by Emeryk Hutten-Czapski, Jr (1897–1979) on the 80th anniversary of the wedding of Karol Hutten-Czapski (1860–1904) and Maria Hutten-Czapska, née Pusłowska (1870–1976)),⁶ Lech Kokociński, Marek Kozak, Mennica Polska S.A. (the Polish State Mint), and the Radomsko branch of the Polish Numismatic Society.

– More than 150 commemorative tokens were handed over to the *varia* section (from Father Janusz KołECKI, Mirosław Kruszyński, Jarosław Bodzek, and the Krakow and Praszka branches of the Polish Numismatic Society); other donations included counterfeit coins (gifts from Mieczysław Kwiatkowski and Lech Kokociński) and a commemorative badge (from the Polish-American Numismatic Society).

– The numismatic archives received over 70 items connected to the activity of Stanisław MęKICKI (medal designs and correspondence), this being a donation from Lech Kokociński.

To these numerous and very valuable acquisitions, we added the purchase of a barbaric imitation of a gold coin from the reign of Galien (253–268), there being only three specimens of this coin known to date. We also added securities issued by companies based in Krakow: stock certificates issued by Spółka Akcyjna Trzebinia – Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Krakowie (1919), Naftowa Spółka S.A. w Krakowie “Pokucie” (1922), and Spółka Akcyjna “Krakus” (1924).

In 2016, the Numismatic Cabinet organized two non-permanent exhibitions. The first one, titled *Miłość rosła wraz z upływem czasu...* (Their Love Got Stronger over Time) (24 May 2016 – 04 September 2016), was connected to two anniversaries of great importance to the Emeryk Hutten-Czapski Museum, namely the 120th anniversary of the death of Emeryk Hutten-Czapski (1828–1896), the eminent collector and originator of the idea to establish a museum of the Czapski family, and the centenary of the death of his wife, Elżbieta (Elisabeth) Hutten-Czapska, née Meyendorff (1833–1916), the actual founder of the Emeryk Hutten-Czapski Museum, who would subsequently donate it to the City of Krakow (Ill. 1). The exhibition held in the library hall of the Czapski palace concentrated primarily on the Czapski family's ties to the city of Krakow in the years 1894–1916. Evidence of these ties could be seen in various documents as well as quotes from letters and memoirs of

⁶ KOCÓJOWA 2013: 34.

members of the Czapski family and their contemporaries. Visitors of the exhibition had the opportunity to see how E. Hutten-Czapski and his wife eventually arrived at their decision to move to Krakow; how the local citizens responded to the arrival of the Czapski family in Galicia and the hopes connected to this event; and finally, the years that Elżbieta Hutten-Czapska spent in Krakow, for she did not leave the city after the death of her husband but would return here every year, until her death, to spend the winter months in the city at the foot of the Wawel Hill. Another objective of this exhibition was to recall the difficult role that Elżbieta Hutten-Czapska played as the continuator of her husband's work and her merits for Polish culture, particularly noteworthy in view of the hostile attitudes expressed by some of her ancestors towards Poland and the Poles (e.g. her grandfather Otto Magnus von Stackelberg (1736–1800) was among those who ratified the First Partition of Poland). Elżbieta Czapska illustrated and published the catalogues of her husband's collections; she was also a donator to the National Museum in Krakow. Finally, as the title indicates, the exhibition told the story of the beautiful and exceptionally strong affection between these two people, an affection filled with love and respect for family, tradition, and culture, but also a love for Poland, a sentiment that grew in Emeryk Hutten-Czapski over the whole of his life, an understanding of which was shared by Elżbieta, who would continue her husband's work and legacy.

The second non-permanent exposition, titled *Kolekcja – ewolucja. Wystawa darów dla Gabinetu Numizmatycznego z lat 2000–2016* (Collection – Evolution. An Exhibition of the Gifts and Donations to the Numismatic Cabinet from the Years 2000–2016) (24 May 2016 – 29 May 2017), was a tribute to all the donators to the Numismatic Cabinet, thanks to whom the cabinet's collections increased by nearly 30,000 items over the last 15 years (Ill. 2).

This exhibition showcased selected items from the donations received over recent years, donations characteristic of newly formed or more rapidly growing sub-collections, notably those of ancient coins, counterfeit coins and banknotes, 19th- and 20th-century coins and banknotes from various parts of the world, coinage of the Near and Far East, Italian medals, securities and substitute bills, and non-monetary currency.

The exposition also included the numismatic archival collection of the Archives of the National Museum in Krakow, this collection itself having come into being as a result of donations. While not formally belonging to the Numismatic Cabinet, this collection is closely connected to it.⁷ The body of the collection contains such notable items as a priceless set of archival documentation – previously regarded as having been lost during the war – connected to the works and activities of the Numismatic

⁷ For further literature, see BŁOŃSKA 2017: 383.

Society in Krakow (est. 1888) as well as the legacy materials of many outstanding numismatists: Władysław Bartynowski (1832–1918), Marian Gumowski (1881–1974), Tadeusz Kałkowski (1889–1979), and Ryszard Kiersnowski (1925–2006). Mateusz Woźniak served as the curator for both of these exhibitions.

Also, in collaboration with the Archaeological and Ethnographical Museum in Łódź, we participated in the organization of an exhibition titled *Skarby żołnierzy 2 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych* (The Treasures Collected by Soldiers of the 2nd Corps of the Polish Armed Forces) (Łódź, 7 July 2016 – 13 September 2016), which focused on the archaeological and numismatic artefacts collected in the Near East and Egypt by soldiers of the II Corps of General Władysław Anders during World War II and in the post-war years. This assemblage of artefacts has been incorporated into the collection of the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow (see above). Mariusz Mielczarek (Polish Academy of Sciences) was the curator of this exhibition.

Anna Bochnak took part in the organization of the exhibition titled *Skarby Grodów Czerwieńskich* (“The Treasures of the Cherven Cities”; National Museum in Krakow, 7 December 2016 – 28 May 2017) and served as the curator’s assistant.

During the course of the year 2016, we continued to work on Vol. 11 of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, edited by Jarosław Bodzek, Mateusz Woźniak, Dorota Malarczyk, Anna Bochnak, and Barbara Zając, with a number of articles contributed by Anna Bochnak, Jarosław Bodzek, and Mateusz Woźniak (scheduled for publication in 2017). Furthermore, Anda Jaworucka-Drath, in co-operation with Julio M. del Hoyo-Meléndez, Klaudia Gondko, Małgorzata Król, Agata Mendys, Anna Klisińska-Kopacz, and Joanna Sobczyk, submitted an article titled “A multi-technique approach for detecting and evaluating material inconsistencies in historical banknotes for the Forensic Science International”;⁸ Mateusz Woźniak published the text of his paper (2015) “Polskie naukowe czasopisma numizmatyczne po II wojnie światowej” (Polish Numismatic Periodicals after the Second World War), which he then presented during a session in celebration of the 50th anniversary of the Numismatic Bulletin,⁹ and Anna Bochnak delivered two presentations: one on Drohiczyn-type seals in the light of the latest research¹⁰ and one on the silver bull’s head from the San River near Radymno.¹¹

⁸ DEL HOYO-MELÉNDEZ et AL 2016: 329–337.

⁹ WOŹNIAK 2016: 29–38.

¹⁰ WOŁOSZYN and BOCHNAK 2016: 349–356.

¹¹ BOCHNAK and BOCHNAK 2016: 747–758.

Dorota Malarczyk co-authored a number of contributions: a paper on the Arabic coins found at Linowo (site 6);¹² a paper on the 11th-century hoard of Grzymisław;¹³ one on finds of some early-medieval coins from the environs of the hill fort Góra Zamkowa, at Kamica;¹⁴ one on the early-medieval hoard of Arabic coins from the village of Obroty;¹⁵ and a paper on the coins recently found on the site of an early-medieval settlement at Błotnica.¹⁶ She also participated in a follow-up to a work on the reissuing of the inventory records of early-medieval coin finds from lands now belonging to Poland: Volumes II and V of the monograph series, which have recently been published, feature finds from Pomerania, Warmia, and Masuria.¹⁷

SCIENTIFIC PROJECTS

We have continued to work on the research projects that are being conducted within the framework of the statutory activities of the National Museum in Krakow, as financed by the Ministry of Science and Higher Education. These are as follows: “Plomby typu drohiczyńskiego w zbiorach MNK” (The Drohiczyn-type Seals in the Collection of the National Museum in Krakow), conducted by Anna Bochnak; “Starożytne monety syryjskie w kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie” (The Ancient Syrian Coins in the Collection of the National Museum in Krakow), conducted by Jarosław Bodzek; “Dirhamy dynastii Sāmānidów we wczesnośredniowiecznych skarbach z terenu Polski” (The Dirhams of the Sāmānid Dynasty in the Early-medieval Hoards from the Territory of Poland), conducted by Dorota Malarczyk; “Medale elektorów saskich na tronie polskim (1697–1763) w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie” (The Medals of the Electors of Saxony on the Throne of Poland (1697–1763) in the Collection of the National Museum in Krakow), conducted by Paulina Taradaj; and “Najstarsze monety polskie w świetle badań ich składu pierwiastkowego” (The Oldest Polish Coins in the Light of an Analysis of their Elemental Composition), conducted by Mateusz Woźniak. Jarosław Bodzek and Mateusz Woźniak continued to work on the project titled “Naukowe opracowanie zespołu najstarszych monet polskich” (The Scientific Analysis and Description of the Assembly of the Oldest Polish Coins). This project is managed by Julio del Hoyo-Meléndez from the National Museum in Krakow and is implemented with funding provided by the National Programme for the Development of Humanities 2013/2014 – research module 1.2.

¹² KURZYŃSKA and MALARCZYK 2015: 132–135.

¹³ MALARCZYK and WAWRZCZAK 2016: 140–159.

¹⁴ KUCZKOWSKI and MALARCZYK 2016: 195–199.

¹⁵ *Ibidem*: 201–215.

¹⁶ *Ibidem*: 191–193.

¹⁷ HOROSZKO et AL 2016; BOGUCKI et AL 2016a: 19–186; BOGUCKI et AL 2016b: 189–340.

ACADEMIC CONFERENCES

Staff members at the cabinet had the opportunity to present the following papers at academic conferences in Ukraine: Anna Bochnak and Dorota Malarczyk (the 13th International Academic Conference “Archaeology of Western Ukraine,” Lviv, 18–20 May 2016) – “Plomby typu drohiczyńskiego w świetle najnowszych badań” (Drohiczyn-type Seals in the Light of the Latest Research) and “Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Josipiwki, Buski raj., Ukraina – chronologia rozpoznanej części zespołu” (The Early-medieval Silver Hoard of Yosipivka, Busk Raion, Ukraine – the Chronology of the Identified Part of the Hoard); and Jarosław Bodzek (the international conference “XI Readings in Memoriam Professor Petro Karyshkovsky,” Odessa, 11–13 March 2016) – “Vystavka ‘Sokrovishcha iz poberezh’a Chernogo morya – zoloty, skulptura, keramika iz Odesskogo arkheologicheskogo muzeya’ v Natsional’nom muzei v Krakove i okhrana kul’turnogo naslediya Severnogo Prichernomor’ya.” Several papers were presented by cabinet staff members during the international conference “NUMISMATICA CENTROEUROPAEA – Jagellonské mincovnictví ve střední Evropě” as part of the event titled “Středoevropské numismatické dny I,” 19–22 September 2016, at Kutná Hora (Czech Rep.): Jarosław Bodzek – “About some new Roman coin finds from Lesser Poland” (co-authored with Barbara Zając and Jerzy Kliś); Dorota Malarczyk – “Dirhamy Abbāsīdów z mennicy al-‘Abbāsīyya” (The Abbāsīd Dirhams from the al-‘Abbāsīyya Mint); and Anna Bochnak and Mateusz Woźniak – “Skarb fałszywych monet Władysława Jagiełły z Łucka” (The Hoard of the Forged Coins of King Władysław Jagiełło Found at Lutsk). Also, Dorota Malarczyk attended the conference “Workshop I / Von Taschkent nach Cortnitz. Mehr als ein Zahlungsmittel? – Vielfältige Untersuchungsmöglichkeiten frühmittelalterlicher Hacksilberfunde,” (17 March 2016, Leipzig), where she delivered her paper “Samanidische Münzen aus dem Schatzfund von Cortnitz.” Dorota Malarczyk also served her two-week expert internship at Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas e.V. an der Universität Leipzig (GWZO) and Landesamt für Archäologie Sachsen (Dresden), where she presented her paper “Islamic Coins in the Early-medieval Silver Hoard Dzierżnica II from Greater Poland.” Towards the end of 2016, Anna Bochnak, in co-operation with a team under the direction of Marcin Wołoszyn, delivered a paper titled “Sfinks słowiańskiej sfragistyki – uwagi na temat prac realizowanych w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki” (The Sphinx of Slavic Sphragistics – Some Comments on the Works Performed as Part of the Grant Awarded by the National Science Centre) as part of the project titled *Grody Czerwieńskie – złote jabłko polskiej archeologii* (Cherven Cities – the Golden Apple of Polish Archaeology), Seminar no. 4, Krakow, 7–9 December 2016. She also delivered a paper – co-presented with

Mateusz Woźniak – titled “Fałszerstwa kwartników małych Władysława Jagiełły” (The forgeries of minor *kwartnik* coins of Władysław Jagiełło) (19 December 2016) as part of sessions held by the Numismatic Section of the Committee on Archaeology of the Krakow branch of the Polish Academy of Sciences.

Staff members at the Numismatic Cabinet organized two national academic conferences. The first one, “Między wschodem a zachodem. Pieniądz islamski w wiekach średnich” (Between East and West. Islamic Money in the Middle Ages), took place on 25 February 2016 as an event accompanying an exhibition with the same title, inaugurated at the National Museum in Krakow in 2015. It was attended by scholars from Krakow, Prague, Ruda Śląska, Warsaw, and Wrocław. Dorota Malarczyk (who co-organized the conference jointly with Mateusz Woźniak) presented two papers: “Historia rozwoju numizmatyki orientalnej w Polsce” (The History of the Development of Oriental Numismatics in Poland) and “Badahszańskie dirhamy Sāmānidów i Ġaznawidów” (The Badakhshan Dirhams of the Sāmānid and Ġhaznavid Dynasties).

Another conference, the First National Conference on Medalllic Art in Krakow, the topic of which was “Medal and Medalllic Art Throughout the Centuries” (*Medal i medalierstwo na przestrzeni wieków*) (24–25 November 2016), was organized together with the Krakow branch of the Polish Numismatic Society and the Institute of Art History of the Jagiellonian University. Overall, there were 36 papers, two of which were presented by our staff members (who were also members of the organizing committee): Paulina Taradaj, whose presentation was titled “August II jako sukcesor i kontynuator Jana III Sobieskiego. Propaganda królewska na medalach z lat 1697–1699” (Augustus II the Strong as the Successor and Continuator of John III Sobieski. The Royal Propaganda on the Medals from the Years 1697–1699), and Mateusz Woźniak, who gave a presentation titled “Działalność medalierska Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie (1888–1946)” (The Medalllic Activity of the Numismatic Society in Krakow (1888–1946)). Jarosław Bodzek and Mateusz Woźniak represented the Numismatic Cabinet on the conference’s scientific committee.

We also continued our series of lectures titled *Numizmatyka, czyli co?* (What Is Numismatics?; 8th edition), designed to promote an interest in numismatics among the general public. The 2016 season featured the following presentations: Dorota Malarczyk – “Arabska Siqiliyya – normańska Sycylia w mennictwie” (The Arabic Siqiliyya – Norman Sicily in Coinage); Paulina Taradaj – “Sztuka medalierska na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego” (The Medalllic Art at the Court of King Stanisław August Poniatowski); Anda Jaworucka-Drath – “Propaganda na pieniądzu papierowym” (Propaganda on Paper Money); Jarosław Bodzek – “Technika produkcji monet w okresie hellenistycznym” (Coin Production

Techniques in the Hellenistic Period); and Mateusz Woźniak – “Słudzy skarbu – czyli rzecz o roli Żydów w mennictwie średniowiecza” (Servants of the Treasury: the Role of Jews in Medieval Mintage). The following guest lecturers also made presentations: Sławomir Liszewski – “Kontrmarki na monetach tatarskich i genueńsko-tatarskich” (Countermarks on Tatar and Genovese-Tatar Coins); Agnieszka Smołucha-Sładkowska – “O Medalach Sigismonda Malatesty” (On the Medals of Sigismondo Malatesta); and Borys Paszkiewicz – “Halerze śląskie z XV wieku nowo rozpoznane” (The Newly Identified 15th-century Silesian Halers).

As with each year, numismatic topics were present during the Night of the Museums (13 May 2016) in the form of two meetings: one, presided over by Anda Jaworucka-Drath, was titled “Co możemy wyczytać z banknotów – pieniądź papierowy” (What can we decipher from banknotes? – Paper Money); the other, presided over by Jarosław Bodzek, was titled “Lidyjczycy, Persowie, Grecy, Rzymianie, Celtowie – moneta starożytna” (The Lydians, Persians, Greeks, Romans, Celts – Ancient Coinage).

The following events were organized by the Numismatic Cabinet: the showcasing of ancient coinage for archaeology students at the Jagiellonian University (J. Bodzek); classes in medieval coinage (a seminar titled “Auxiliary Sciences of History”) for first-year students of history at the same university (M. Woźniak); and numismatics classes for second-year students of museology at the University of Rzeszów (A. Bochnak, D. Malarczyk, and M. Woźniak).

Jarosław Bodzek and Mateusz Woźniak co-operated with the Academic Circle of Archaeology Students at the Jagiellonian University in the organization of the international student and doctoral student conference “Pecunia omnes vincit” (20–21 May 2016) and in the organization of the 9th Toruń Workshops of Ancient Numismatics (21–22 October 2016, Krakow edition), whose main organizer is the foundation *Traditio Europae*, under the patronage of Institut für Numismatik und Geldgeschichte, Universität Wien.

We were visited by many eminent guests: members of the American Numismatic Society: Dr Ute Wartenberg-Kagan (director of the ANS), Dr Jonathan Kagan, John W. Adams, Regina Adams, Victor England, Cathy England, Mary N. Lannin, Sydney F. Martin, and Sharon Martin; Prof. Wolfgang Fischer-Bossert (Austrian Academy of Sciences); Prof. Matthew Ponting (University of Liverpool); and Vlastimil Novák (National Museum in Prague).

Having organized a charity auction for the 23rd Finale of the Great Orchestra of Christmas Charity, it was our great pleasure to welcome the top bidder to spend a “Special Day at the Emeryk Hutten-Czapski Museum”.

The Numismatic Cabinet was awarded the Mirosław Bartoszewski Honorary Medal for its contribution to the development of knowledge on the substitute

money of the 19th and 20th centuries, with Anda Jaworucka-Drath receiving a special personal acknowledgement in the form of a certificate.

REFERENCES

- BŁOŃSKA, D. 2016. “‘Archiwum Numizmatyków’ – raport końcowy z realizacji projektu”, *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* 11: 383–392.
- BOCHNAK, A. and BOCHNAK, T. 2016. “Semper aliquid novi... w sprawie srebrnej głowy byka z Sanu w Radymnie”. In: B. CHUDZIŃSKA, M. WOJENKA, M. WOŁOSZYN (eds.), *Od Bachorza do Światowida ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu źródłoznawczym. Księga jubileuszowa Prof. Michała Parczewskiego*, Kraków-Rzeszów: 747–758.
- BOGUCKI, M., ILISCH, P., MALARCZYK, D., KULESZA, M., PINIŃSKI, J. and NOWAKIEWICZ, T. 2016a. “Frühmittelalterliche Münzfunde aus Ermland und Masuren”. In: M. BOGUCKI, P. ILISCH and S. SUCHODOLSKI (eds.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 5*, Warszawa: 19–186.
- BOGUCKI, M., ILISCH, P., MALARCZYK, D., CHABRZYK, P., KĘDZIERSKI, A., KULESZA, M., NOWAKIEWICZ, T. and WAWRZCZAK, R. 2016b. “Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen, 2011–2013. Addenda et Corrigenda”. In: M. BOGUCKI, P. ILISCH and S. SUCHODOLSKI (eds.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 5*, Warszawa: 189–340.
- DEL HOYO-MELÉNDEZ, J., GONDKO, K., KRÓL, M., MENDYS, A., KLISIŃSKA KOPACZ, A., SOBCZYK, J. and JAWORUCKA-DRATH, A. 2016. “A multi-technique approach for detecting and evaluating material inconsistencies in historical banknotes”, *Forensic Science International*, 266: 329–337.
- DZIWIŚ, E. 2017. “Ślad”, *Kraków. Miesięcznik społeczno-kulturalny* 2 (148) February: 22–23.
- HOROSZKO, G., PINIŃSKI, J., ILISCH, P., MALARCZYK, D. and NOWAKIEWICZ, T. in Zusammenarbeit mit M. BOGUCKI, A. KOWALÓWKA and M. KULESZA. 2016. “Frühmittelalterliche Münzfunde aus Pommern”. In: M. BOGUCKI, P. ILISCH and S. SUCHODOLSKI (eds.), *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar 2*, Warszawa.
- KOCÓJOWA, M. 2013. “Od prywatnego muzeum do Europejskiego Centrum Numizmatyki Polskiej w Muzeum Narodowym w Krakowie: Rodzina Czapskich wobec transformacji Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego”, *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* 8: 21–52.
- KUCZKOWSKI, A. and MALARCZYK, D. 2016a. “Nowe znalezisko w wczesnośredniowiecznej osady w Błotnicy (stan. 1), gm. Kołobrzeg”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, Archeologia: 191–193.
- KUCZKOWSKI, A. and MALARCZYK, D. 2016b. “Znaleziska wczesnośredniowiecznych monet srebrnych z okolic grodziska Góra Zamkowa w Kamicy (gm. Gościno)”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, Archeologia: 195–199.
- KUCZKOWSKI, A. and MALARCZYK, D. 2016c. “Wczesnośredniowieczny skarb monet arabskich z miejscowości Obroty (gm. Kołobrzeg)”, *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 37, Archeologia: 201–215.
- KURZYŃSKA, M. and MALARCZYK, D. 2015. “Pozostałości osadnictwa z wczesnego średniowiecza”. In: M. KURZYŃSKA (ed.), *Linowo, stanowisko 6. Biryntualne cmentarzysko kultury wielbarskiej z północno-wschodniej części ziemi chełmińskiej*, Grudziądz–Toruń: 132–135.
- MALARCZYK, D. and WAWRZCZAK, R. 2016. “Skarb z XI wieku z Grzymisławia, powiat człuchowski”, *Wiadomości Numizmatyczne* 60 (1–2): 140–159.

- PASZKIEWICZ, B. 2006. "Trębacz i bestia: nieznaną brakteat z XIII wieku", *Wiadomości Numizmatyczne* 50 (2): 195–200.
- SUCHODOLSKI, S. 2008. "Adelaide, Emma and Mathilda – women's coinage in the early Middle Ages". In: O. JÄRVINEN (ed.), *Tukka Talvio sexagenaria dedicata*, Helsinki: 49–61.
- WOŁOSZYN, M. and BOCHNAK, A. 2016. "Plomby typu drohiczyńskiego w świetle najnowszych badań", *Materiali i doslidzhennya z arkeologiyi Prikarpatya i Volyni, Vyp.*, 20: 349–356.
- WOŹNIAK, M. 2016. "Polskie naukowe czasopisma numizmatyczne po II wojnie światowej". In: J. PINIŃSKI (ed.), *Dzieje polskich czasopism numizmatycznych. Studia i materiały w 50-lecie Biuletynu Numizmatycznego*, Warszawa: 29–38.

Author's address:

Mateusz Woźniak
Numismatic Cabinet, The National Museum in Krakow
12 Piłsudski Street, 31-109 Krakow, Poland
e-mail: mwozniak@mnk.pl

Translation: Marcin Fijak

Il. 1. Wystawa *Miłość rosła wraz z upływem czasu. Emeryk hr. Hutten-Czapski (1828–1896) i Elżbieta z Meyendorffów Hutten-Czapska (1833–1916). W rocznicę śmierci*. Fot. Mirosław Żak, MNK

Fig. 1. Exhibition *Love Has Increased with the Passing of Time. Count Emeryk Hutten-Czapski (1828–1896) and Elżbieta Hutten-Czapska née Meyendorff (1833–1916). On the anniversary of Their deaths*.

Photo by Mirosław Żak, MNK

301

Il. 2. *Kolekcja – ewolucja. Wystawa darów dla Gabinetu Numizmatycznego z lat 2000–2016*. Fot. Mirosław Żak, MNK

Fig. 2. *Collection – Evolution. An Exhibition of the Gifts and Donations to the Numismatic Cabinet from the Years 2000–2016*. Photo by Mirosław Żak, MNK